

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศต่างๆ ที่นักศึกษา อาจารย์ และนักวิจัยสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ตลอดเวลา และมีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย การที่ผู้ใช้ห้องสมุดทุกคนสามารถเข้าใช้ห้องสมุดและค้นคว้าทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและตรงความต้องการนั้น ผู้ใช้ห้องสมุดทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดเป็นอย่างดี การเรียนรู้เรื่องการใช้ห้องสมุดจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ นักศึกษาและผู้ใช้ห้องสมุดทราบถึงวิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานการศึกษาตลอดชีวิตอีกด้วย การสอนการใช้ห้องสมุดอย่างถูกวิธีจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ห้องสมุดอย่างมีประสิทธิภาพสามารถค้นคว้าหาความรู้มาใช้ประกอบการเรียน การเขียนรายงานรวมทั้งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้ทันสมัย และกว้างขวาง ช่วยส่งเสริมสมรรถภาพในการศึกษาและการดำรงชีวิตในอนาคต (ธาดาศักดิ์ วัชรปรีชาพงษ์, 2528 : 9)

Ruscella (1993) ได้กล่าวถึงการสอนการใช้ห้องสมุดของ University of Central Florida ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องเรียนวิชา English Composition I และ II โดยจะมีบทเรียนบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอนการใช้ห้องสมุด ซึ่งรวมถึงการสอนในเรื่องการใช้รายการออนไลน์ ระบบการจัดหมวดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (LC) การใช้หัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (LC Subject Heading) และการจัดเรียงวารสาร เป็นต้น อีกทั้งการสอนการใช้ห้องสมุดจะสามารถช่วยให้ นักศึกษาดำเนินการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักศึกษสามารถประเมิน วิเคราะห์ และคัดเลือกสารสนเทศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และเสริมสร้างความมั่นใจในตนเองของนักศึกษาอีกด้วย

ห้องสมุดมีทุกระดับการศึกษาและมีหลายวิธีในการสอนการใช้ห้องสมุด โดยบุคลากรห้องสมุด ประกอบด้วย การปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ก็จะมีภาระแนะนำห้องสมุดของสถาบัน การนำชมห้องสมุด การสอนการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาเป็นกลุ่มเล็กๆ การแนะนำการใช้ห้องสมุดเป็นรายบุคคล ตลอดจนการจัดให้มีการบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าให้แก่นักศึกษาที่เข้ามาใช้บริการ (The ACRL Instruction Section Task Force, 1995 อ้างถึงใน ประภาส พาวินนท์,

2541 : 11) สำหรับประเทศไทยนั้นมหาวิทยาลัยทุกแห่งได้จัดให้มีการสอนการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งรูปแบบและวิธีการสอนการใช้ห้องสมุดนั้นมีความแตกต่างกันไป เช่น การสอนตัวต่อตัวตามโอกาสและความจำเป็น การบรรยายพร้อมการนำชมห้องสมุด การใช้โสตทัศนวัสดุ การบรรยายแทรกในรายวิชาต่างๆ และการบรรยายเป็นวิชาตามหลักสูตร (จารุวรรณสินธุโสภณ, 2532 : 29 อ้างถึงใน อุไร สรรพเศรษฐ, 2537 : 2) และจากการวิจัยของอมรรัตน์ศรีสุรภานนท์ (2531) เรื่องวิธีการให้การศึกษแก่ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย พบว่า วิธีให้การศึกษแก่ผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ คือ การสอนการใช้ห้องสมุดและการปฐมนิเทศ

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศได้แพร่ขยายไปอย่างกว้างขวาง และได้รับการยอมรับในรูปแบบของอินเทอร์เน็ตนั้น สามารถนำมาใช้ในการจัดการฝึกอบรมได้ โดยการนำประโยชน์ คุณลักษณะ และทรัพยากรของอินเทอร์เน็ต และเว็ลด์ ไซด์ เว็บ มาออกแบบเป็นเว็บฝึกอบรม เพื่อสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เชื่อมโยงเครือข่ายที่สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ให้โอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ๆ ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้อย่างทัดเทียมกัน และมีโอกาสได้เข้าถึงผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนเองสนใจ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือ ขอคำแนะนำระหว่างกลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน (พรอณี เกษกมล, 2543. หน้า 49 – 55 ; สรรวิชต์ ห่อไพศาล, 2544. หน้า 93 – 104)

การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการฝึกอบรมจะเป็นเทคโนโลยีเพื่อการฝึกอบรมแห่งอนาคต เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อทันสมัยแบบเดิมๆ อย่าง เช่น วิทยุเทปหรือคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งมีสิ่งที่เพิ่มขึ้นมาในระบบอินเทอร์เน็ตที่ช่วยให้การฝึกอบรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะการศึกษาโดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตก็จัดได้ว่าเป็นการศึกษาทางไกลแบบหนึ่ง (ปรัชญานันท์ นิลสุข, 2542. หน้า 79-80) การใช้เว็บไซต์เพื่อการฝึกอบรม หรือ เว็บฝึกอบรม (Web-Based Training : WBT) เป็นการสอนรายบุคคลที่ส่งข้อมูลเป็นสาธารณะหรือเป็นการส่วนตัวด้วยคอมพิวเตอร์และแสดงด้วยหน้าจอของเว็บ และเป็นไปตามความต้องการในการฝึกอบรม โดยการเก็บข้อมูลในแหล่งจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยระบบเครือข่าย ซึ่งเว็บฝึกอบรมสามารถปรับเปลี่ยนข้อมูลให้ทันสมัยได้รวดเร็ว และการเข้าถึงข้อมูลการฝึกอบรมควบคุมได้โดยผู้ออกแบบการฝึกอบรม (Clark, 1996)

การใช้เว็บฝึกอบรมเป็นการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งในสถาบันการศึกษาต่างๆ กำลังได้รับการนิยมเป็นอย่างมาก สถาบันการศึกษาหลายแห่งในต่างประเทศโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาได้นำเว็บฝึกอบรมเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ สำหรับการสอนการใช้ห้องสมุดในมหาวิทยาลัยนั้น เริ่มมีการนำเว็บฝึกอบรม เข้ามาใช้ในการให้ความรู้แก่

ผู้ใช้บริการให้ความรู้แก่ผู้ใช้ห้องสมุดเช่นเดียวกัน อาทิ University of Denver ได้มีการศึกษาการสร้างเว็บฝึกอบรมสำหรับนักศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนการให้บริการการใช้ห้องสมุดแก่ผู้เรียน และการสอนนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความต้องการของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งเดนเวอร์ อีกทั้งเว็บฝึกอบรมจะเป็นการจัดหาคำแนะนำและข้อมูลต่างๆ (Phelps, 2000) นอกจากนี้เว็บฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้มากขึ้น ซึ่งผู้เรียนจะได้รับความชำนาญในด้านต่างๆ ในการใช้ห้องสมุด รวมถึงสามารถจัดการกับสารสนเทศต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย (Berger, 1999)

การพัฒนาเว็บฝึกอบรม การให้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะผู้ศึกษาค้นคว้าพิจารณาถึงองค์ประกอบดังนี้คือ 1. กระตุ้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีความสนใจในเว็บฝึกอบรม 2. การจัดลำดับเนื้อหาของเว็บฝึกอบรม และ 3. ระดับการปฏิสัมพันธ์ของเว็บฝึกอบรมกับผู้รับการอบรม ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน นอกจากนี้รูปแบบและวิธีการสอนแบบเดิมยังเป็นแนวทางที่สำคัญต่อทักษะการสอนบนเว็บฝึกอบรมเข้าด้วยกัน ดังนั้นบรรณารักษ์จึงควรที่จะผนวกวิธีการสอนที่ดีและประสิทธิภาพเฉพาะตัวของเว็บเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างแนวทางใหม่ๆ สำหรับการสอนด้วยเว็บ (Dewald, 1999 : 30)

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร มีนโยบายที่จะพัฒนาหอสมุดให้เป็นศูนย์กลางการบริการการศึกษา ค้นคว้าทรัพยากรสารสนเทศในทุกรูปแบบ ได้ตลอดเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นหน่วยงานหลักในการจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตลอดทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ให้สอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนงานที่กำหนดไว้ของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายหลักเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลที่เอื้ออำนวยด้านทรัพยากรการเรียนรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียนสูงที่สุด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาและนักวิจัย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การที่มีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเพียงอย่างเดียว หากว่าผู้ใช้บริการไม่สามารถที่จะทราบวิธีการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในห้องสมุดแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้

เพื่อที่จะให้การใช้งานของการบริการการใช้ห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร เกิดประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เข้ามาใช้บริการ จำเป็นยิ่งที่จะต้องมีการให้การแนะนำ หรือ อบรมวิธีการใช้บริการต่างๆ ที่มีในห้องสมุดแก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ คณะผู้ศึกษาค้นคว้า ซึ่งมีส่วนร่วมในการทำงานในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร และ มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เห็นความสำคัญของการให้ความรู้ การใช้บริการห้องสมุด

มหาวิทยาลัยนเรศวร แก่ผู้ให้บริการ ประกอบกับ ข้อดีของการอบรมผ่านเว็บ จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการอบรมให้ความรู้ด้านการใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีความน่าสนใจ และ มีความถูกต้องด้านเนื้อหา โดยผู้ที่สนใจใช้บริการห้องสมุดสามารถที่จะศึกษา เรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านเว็บฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้น ได้ทุกที่ทุกเวลา ที่สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้าง และ หาคุณภาพเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. เพื่อหาประสิทธิภาพเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมก่อนและหลังการใช้เว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้เว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้เว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
2. ผู้ใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร สามารถเรียนรู้วิธีการใช้บริการต่างๆ ของห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านเว็บการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ได้ทุกที่ทุกเวลา ที่มีการเชื่อมต่อเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือ อินเทอร์เน็ต
3. สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเว็บฝึกอบรมในด้านต่างๆ

สมมุติฐานการวิจัย

1. เว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในระดับดีขึ้นไป
2. เว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80
3. ผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับฝึกอบรมด้วยเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร สูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมด้วยเว็บฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจการต่อการใช้เว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ในระดับพึงพอใจมากขึ้นไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยศึกษาจากเอกสาร เว็บไซต์ และจากการสอบถามความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร รวมทั้งคำแนะนำชี้แจงของผู้เชี่ยวชาญ มาสังเคราะห์เป็นเนื้อหาสำหรับการฝึกอบรบบนเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยแบ่งเป็น 2 หน่วย ดังต่อไปนี้

หน่วยที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นในการใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

หน่วยที่ 2 วิธีการใช้ฐานข้อมูลในห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ นิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2550

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2550 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ เว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) คุณภาพของเว็บฝึกอบรม การใช้บริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 2) ประสิทธิภาพของเว็บฝึกอบรม การใช้บริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 3) ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรบด้วยเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 4) ความพึงพอใจของผู้รับการฝึกอบรบที่มีต่อเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

นิยามศัพท์เฉพาะ

เว็บฝึกอบรม หมายถึง เว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้เว็ลด์ไวด์เว็บเป็นสื่อหรือตัวกลางในการฝึกอบรมในลักษณะของการนำเสนอข้อมูลที่ประกอบด้วย เนื้อหา รูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว ผู้ที่เข้าอบรมสามารถใช้เว็บเพจ (Web Page) ในการอธิบายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสืบค้นข้อมูล ถามคำถาม ตอบปัญหา และทำกิจกรรมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับบทเรียน ผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากร หรือผู้เข้ารับการอบรมกับผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน

คุณภาพของเว็บฝึกอบรม หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินเว็บฝึกอบรม การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ในด้านเนื้อหา และด้านรูปแบบและองค์ประกอบเว็บฝึกอบรม

ประสิทธิภาพของเว็บฝึกอบรม หมายถึง ผลของคะแนนกระบวนการและคะแนนหลังฝึกอบรมการใช้เว็บฝึกอบรมการใช้บริการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ตามเกณฑ์ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยการทำกิจกรรมระหว่างเรียนแต่ละหน่วยของการฝึกอบรม

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยการทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรมด้วยเว็บฝึกอบรม เรื่อง การใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการอบรม

ความพึงพอใจ หมายถึง ความชอบที่มีต่อเว็บฝึกอบรมในด้านองค์ประกอบ และสิ่งจูงใจในด้านต่างๆ และรวมถึงการตอบสนองต่อความต้องการของบุคคล ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับผลประโยชน์ที่ได้รับ